

Galeria Znakomitych Polek

MARIA PAWLIKOWSKA-JASNORZEWSKA

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska poetka i dramatopisarka zajęła w poezji dwudziestolecia międzywojennego samodzielną i wybitną pozycję. Była mistrzynią nowoczesnej, zwięzłej formy wiersza lirycznego i znakomitą przedstawicielką liryki miłosnej.

Wycucie obyczajowego stylu epoki, realiów życia codziennego połączyły się w jej poezji z wielką wrażliwością, kulturą, wspaniałą wyobraźnią i umiejętnością wnikliwej obserwacji psychologicznej. Poezja Pawlikowskiej przeciwstawiała groźnym konfliktom epoki urok liryki bardzo kobiecej. Piękny sposób wyra-

zania spraw najbardziej ludzkich, jak miłość i cierpienie, podziw dla życia, protest przeciwko złu, nadały utworom poetki głęboką wartość humanistyczną. Utwory te są wzorem wielkiej kultury uczuć, precyzji i czystości języka.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska urodziła się w Krakowie w roku 1891. Była córką znanego malarza polskiego batalisty i portrecyisty – Wojciecha Kossaka i wnuczką znakomitego malarza Juliusza Kossaka. Dzieciństwo i młodość Marii były związane z Krakowem. Tam kształciła się w Akademii Sztuk Pięknych. Malowała akwarele, a tematem jej malarstwa był świat dziwnych zwierząt, motyli i roślin. Od wczesnej młodości interesowała ją także nauka przyrodnicza, a szczególnie botanika i zoologia. Jednocześnie próbowała sił w poezji, zaczęła pisać wiersze jeszcze jako młoda dziewczynka. Później główną twórczością jej życia stała się literatura, przede wszystkim poezja, zaś malarstwo zeszło na drugi plan.

Za twórczość literacką odznaczono ją Złotym Wawrzynem Polskiej Akademii Literatury. Maria Pawlikowska była także laureatką Nagrody Literatów 1935 roku. Po wybuchu II wojny światowej znalazła się w Anglii. Udręczona wojną tęsknotą za krajem i chorobą zmarła w 1945 roku w Manchesterze i tam z dała od ojczyzny została pochowana.

Na dorobek literacki Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej składa się kilkanaście tomików wierszy, sztuki teatralne z okresu międzywojennego oraz trzy zbiory poezji i szkiców poetyckich wydanych na emigracji.

Twórczość jej była związana ze współczesnością, z osobistymi przeżyciami ale źródeł jej należy szukać w latach dziecińczych i młodzieńczych. Wielką rolę odegrała tu atmosfera domu rodzinnego i przekazów rodzinnych. Przeniknęło do jej twórczości dziedzictwo utalentowanego dziadka i ojca. Tak jak u nich odezwało się w jej twórczości już nie malarzkiej, a pisarskiej, wycucie na piękno przyrody. To piękno przyrody i radość życia łączyły się u poetki ze świadomością przemijania życia.

W 1922 roku Maria Pawlikowska-Jasnorzewska wydała swój pierwszy tomik «Niebieskie migdały». Rok później ukazał się następny zbiór wierszy «Różowa magia». Swoje utwory podpisywała nazwiskiem męża – Pawlikowska. Pominęła rodowe nazwisko Kossaków. Pragnęła być samodzielną, nie chciała budować swojej pozycji na nazwisku uznanym w malarstwie polskim. Utwory swoje publikowała w Warszawskich czasopismach, między innymi w «Bluszczu» i «Skamandrze». Wiersze jej spotkały się z bardzo przychylnymi, ale i krytycznymi ocenami. Wśród

poetów wielbicielemi jej utworów byli m.in. Jarosław Iwaszkiewicz i Jan Lechom – koledzy z grupy «Skamandra». Z entuzjazmem wyrażał się o jej poezji Stefan Żeromski. Kolejne tomiki dowiodły, że twórczość Pawlikowskiej stała się bardzo interesującym, a nawet niezwykłym zjawiskiem.

Ostatnią książką poetki wydanej w 1939 roku jest «Szkicownik poetycki». Był on czymś nowym w porównaniu z dotychczasową twórczością. Przemyslenia poetki były tu bowiem poważne i głębokie. Trudniej tutaj było odnaleźć dawną żartobliwość, radość życia i podziw dla przyrody. Częściej pojawiła się w tych gorzka nuta ironii, a nawet pesymizmu i katastrofizmu, charakterystycznego zresztą dla nastrojów wyrażanych w sztuce przed wybuchem II wojny światowej.

We wrześniu 1939 roku

wraz z mężem, oficerem polskiego lotnictwa Stanisławem Jasnorzecem wyjechała najpierw do Rumunii, potem do Francji i Anglii. Jej wyjazd z kraju uzasadniony był obawą prześladowania ze strony Niemców, ponieważ w niektórych jej utworach wystąpiły akcenty antyhitlerowskie.

Twórczość emigracyjna Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej stała się świadectwem polskiego serca i umysłu w czasie wojny. To nie była już poezja subtel-

nych uczuć i nastrojów. Utwory Pawlikowskiej z okresu wojny wyrażały ludzką solidarność, nabrały głęboko humanistycznej wymowy. Tragiczne lata zmieniły kierunek jej przemyśleń. Przerazona katastrofą wojenną, osamotniona, tęskniąca za krajem, spędzająca ostatnie dni w szpitalu wśród obcych, pesymistycznie patrzyła na współczesną cywilizację i kulturę, na przyszłość ludzkości. Problem przemijania wszystkiego, tak widoczny zawsze w myślach i twórczości poetki, znalazł się teraz na drugim planie wobec obrazu bestialstwa i zbrodni. Ale jednak w przerażającym, beznadziejnym świecie nie opuściło jej pragnienie ratowania życia, które pojmowała jako najwyższą wartość.

Autentyczność i intensywność przeżyć, nieustanne zainteresowanie życiem, przyrodą, człowiekiem – nadały dziełu Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej wielką jednolitość. Jej utwory wojenne i wcześniejsze są świadectwem przemyślanej postawy człowieka XX wieku, jego odpowiedzialności moralnej i jego humanizmu.

Opracował **W. Wasiliew**
fot. z Internetu

